

UČITELJSKI
T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj V.

V Ljubljani 1. marca 1865.

List 5.

SLAVA

spevana svetima aposteljnama slovenskima

Cirilu in Metodu.

Zmerno.

Karol Klinar.

Dve svet - li zvez - di sve - ti - te Na - ne - bu

The first system of musical notation consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. Both are in the key of D major (two sharps) and 3/4 time. The music is marked with a forte 'f' dynamic at the beginning and a piano 'p' dynamic later in the system. The lyrics are written below the notes.

nam Slo - ve - nom: A - po - stelj - na Ci - ril, Me -

The second system of musical notation continues the melody and accompaniment. It features a forte 'f' dynamic marking. The lyrics are written below the notes.

tod, Na ne - bu nam Slo - ve - nom. *) Sta

The third system of musical notation concludes the hymn. It includes a piano 'p' dynamic marking and a mezzo-forte 'mf' dynamic marking. The lyrics are written below the notes.

*) S temi verzicami se začenjajo tudi vsi drugi oddelki.

sve - to ve - ro ši - ri - la Slu - žab - ni - ka Go -

spo - do - va, A - po - stelj - na Ci - ril, Me - tod, Slu -

žab - ni - ka Go - spo - do - va, A - po - stelj - na Ci -

ril, Me - tod, Slu - žab - ni - ka Go - spo - do - va.

Slovene podučavala,
 Nebesa jim odpirala
 Aposteljna Ciril, Metod,
 Nebesa jim odpirala.

Slovenski rod ljubila sta,
 Za vse Slovene molita
 Aposteljna Ciril, Metod,
 Za vse Slovene molita.

Da Bog naj um nam razsvitlí,
 V ljubezni serce razjiskrí,
 Sprositá nam, Ciril, Metod,
 V ljubezni serce da gorí!

Da se keršansko ljubimo
 Z narodi vsemi bratovsko,
 Sprositá nam, Ciril, Metod,
 Z narodi vsemi bratovsko!

Hranita mili, svitli žar
 Presvete vere rajski dar,
 Hranita ga, Ciril, Metod
 Presvete vere rajski dar!

(Po Majerjevi.)

„Iz mladi se tern ostrí“.

II.

Vesetje do mišljenja.

Tisti, pri katerem bo duh telesnost nadvladal, bode že v prvi mladosti skrivaj iskal samote, tam premišljeval svoje naloge, in jih dobro izdeloval — pred, ko se tega nadjamo. Njegov pogled in obraz že kaže živost in višji razum. Kakšno znamenito rastlino, kakšno tujo žival pazljivo ogleduje in njegove vprašanja in odgovori razodevajo, da se njegov duh resno s tem ukvarja. Že pri igračah se otrok, ki je dušno dobro obdarovan, razločuje od drugih. — Komu ne pride na misel tukaj mogočni vladar v Aziji, perzijanski kralj Cir, ko so ga njegovi verstniki kralja volili! — Še bolj razločno se to kaže pri rečeh zadevajočih duševno delavnost. Basen, pesmico ali kako zanimivo povest živo zapopade, večkrat jo ponavlja, da jo ohrani v spominu. Vse drugače je pa ta, ki je slabo obdarovan. Njega ne spodbuja ne narava, ne umetnija; njegov obraz in usta za stežaj odperte razločno povedo, da je glava natlačena s slamo, in težko se bode pri takšnem zbudila duševna delavnost. Starši, njegove okolisčine ali druge reči so krive, da so njegovi dušni darovi oslabljeni ali vničeni.

Mladost je rada neredna, še celó odrasčeni in učeni so dostikrat neredni, tako da je nekterim nerednost znamenje mogočne glave, in vendar sleherni vé, da je le tam vse v naj lepšem redu, kjer ima vsaka reč svoj odločeni prostor, vsako opravilo svoj odločeni čas. Le tam, kjer je za učenje natančni red, je mogoče kaj prida se naučiti. Redovnost se pri dečku lahko spozná. Ako ima učenec za vsako reč odločeno mesto in ne more terpeti nerednosti, se vidi, da ljubi red in je odločen za višje duševno življenje.

Če mladost ne pazi, zastonj je vse podučevanje. Ima oči, pa ne vidi, ima ušesa, pa ne sliši, ker ne pazi. Duh le dremlje, ali pa je raztresen; nobena reč ga ne gine, nobena ga ne mika. Nepazljivost in raztresenost je naj večji nasprotljej terd-

nega podučevanja, kakor tudi pozneje previdnosti v djanji. Kdor reči, ktere ga obdajajo, pazljivo ogleduje, in iz tega sklepe dela, je bistroumen. To se že more viditi pri dečku in še celó pri otrocih; iz med dušnih moči se dar opazovanja prav zgodaj zbuja. Prav razločno se vidi pri dečku, da se njegovo opazovanje oživlja, ko zagleda kako zanimivo reč. Ako dalje najdemo, da otrok pri povestih bolje gleda na notranje lastnosti oseb, kakor pa na njihovo vnanje obnašanje, da vprašan večidel pravo odgovori, moremo priterditi, da je deček pazljiv, pozoren in pripraven za višje podučevanje.

Kdor se vsake male reči vstraši, kdor se na pol pota oberne, kdor ni stanovitno priden, ta ni za šole. Kdor pa hoče vse zvediti, poprašuje sedaj to, sedaj uno, in odgovore pretehtuje, kdor novo veselje zadobiva, kedar perve težave zmaga, kdor se iz lastnega nagiba dela loti, ta ima vse znamenja verlega možaka.

Kaj pa se more pričakovati od učenca, kteremu so naloge vse predolge, pretežke, — od takega, ki pri vsaki priliki pravi: „čemu se bom tega učil, tega mi nikdar treba ne bo; jaz nisem tako vedičen, da bi vse hotel zvediti, naj se pa tega učé drugi?“ Kdor tako misli, temu je učenje zoperno, višje učenje bi bilo njemu jarm, ktereга bi se, kedar mogoče, znebil, — takšen ni za učenost.

V nasprotno zmoto zabrede pa tisti, ki bi se vsega na enkrat rad naučil, ki se več reči ob enem učí. Veliko reči ob enem in te dobro opravljati, to — je le malokteremu mogoče. Saj že ljudje pravijo: „Kdor devet rokodelstev ob enem opravlja, ne umé nobenega“. Koliko več se more to pri mladem človeku zgoditi! Misel spodriva misel, nobena se ne prime, in v glavi ne ostane družega, kakor prazne besede. Iz takega zraste človek, ki vse hoče vediti, pa nič ne umé. „Non multa, sed multum“ — ne veliko na enkrat, pa to dobro — je stari pregovor. Ta napaka se pri otrocih ne spozná prav lahko. Veliko jih je, ki bi radi veliko znali, pa so pri tem neizrečeno pridni. Sumljivo znamenje te napake je, ako mladenči vse križem beró, brez načerta, brez reda, da bi le mnogo in mnogotero vedili. Takim pa je treba skerbneга in umnega voditelja. — Pri otrocih se pa to spozná, če se nobenega dela stanovitno ne deržé, sedaj to, sedaj uno v roko jemljejo, pa ne doveršijo ničesar.

Obrazi iz odgojilne povestnice pri paganih.

b. Solon.

Solon, imeniten postavodajavec v Atenah, sin Eksekastidov, je bil kraljeve rodovine in rojen okoli leta 640 — 630 pred Krist. Potovaje in vdeleževaje se javnih opravil, se je djansko izobrazil. Slavno imé je dobil, ko je v vojski proti Mesencem mesto Salamid zmagal. Drakonove ojstre postave niso včinile zaželenega miru in pokoja v Atenah; bile so, kakor pravijo, s kervjo pisane, in niso se vkorenile pri ljudeh. Razpertije in nepokoji so vznemirili mesto, in lahko bi se bil Solon vrnil za samovladarja, raji pa je postal postavodajavec in posredovavec. Dasiravno pa v tem trenutku njegove postave niso veliko zdale, spoznali so še le po njegovi smerti, kako so bile koristne. Govorili bomo pa od njegovih postav toliko, kolikor se tiče mladine in nje odgojevanja. Solon nam je v vsem svojem prizadevanji zgled vljudnosti, in, sam pesnik, je tudi življenje v državi vse drugače razumel, bolj blago in lepo — kakor sta zamogla Likurg in Drako. Atene zeló obljudene, ki so imele žive, duševno izbujene prebivavce, treba je bilo drugače izrejevati in vladati, kakor Sparto, kjer je bila večina sužnjih in je bil duh ves drugačen, kakor v Atenah. Solon je spoštoval tudi srednje stanove, kar v Sparti niso znali, in duševno omiko je višje cenil od bogastva.

Tudi Solon, kakor drugi starejši zakonostavci, deržal se je vodila, da je otrok državna lastnina; ker pa so bili Atenci zeló gibčni in njih opravila zeló različne, ni bilo mogoče tega vodila tako doslednje izpeljati, kakor v Sparti; otroke so odgojevali precej svobodno. Oče je sicer mógel novorojenca zavreči; ko ga je pa enkrat sprejel, zavezan je bil skerbeti za njegovo odgojevanje in ga tako podučevati, da je v državi shajal. Le pod temi pogoji je bil sin dolžan skerbeti pozneje za svojega starega očeta. Otroke, katerih očetje so v vojski padli, so očitno izrejevali, in država jih je tako rekoč posinovila.

Starši so gospodovali otrokom, vendar ni smel nihče svojih hčer prodajati. Vsaki sin je mógel svojega očeta spoštovati in, kdor ni za starše skerbel ali gerdo ž njimi ravnal, je bil zaničevan.

Kakor dan današnji, tako so tudi tačas odgojevali po premoženji. Naj poprej naj se otroci naučé plavati in brati, ubožnejši naj se lotijo poljedelstva ali rokodelstva, bogatejši naj se učé godbe, jezdarjenja, lova in modroslovja.

Ubogim ni nihče branil višjega podučevanja, ali to je bilo težavno, in prigodilo se je, da so mladenči po noči pri mlinarju delali, da so mógli po dnevi v šolo hoditi.

Ako je oče otroka sprejel, so olepšali hišo z oljkinim vencem, če je bil novorojeni deček, ako pa je bil deklič, ovili so na vrata volnat trak. Otrok je dobil imé od očeta, in ta je izvolil večidel imé kakega slavnega prednika.

Do 5. ali 6. leta so odgojevale strežnice otroka v maternih sobah. Po zakonu se je jenjal otročji čas v sedmem letu; čez kake 3 ali 4 leta so ga med državljané zapisali, kar so slovesno obhajali.

Od 7. leta otroka sicer niso materi odtegnili, izročén je bil pa večidel detovodu (pedagogu). V to so izvolili zvestega in previdnega sužnja. Detovod pa ni bil pravi učenik, on je vodil sebi izročénega v gimnazijo k učeniku, in je zopet ponj hodil, ga povsod spremljal in mu stregel.

Od 7. leta se je deček učil s svojimi verstniki brati in pisati. Potem so ga podučevali v godbi in pozneje je prišel v gimnazijo, kjer je ostal, da je spolnil 18. leto. Domače hiše se ni ogibal, hodil je domu spat, in odgojevanje ni bilo tako občinsko, kakor v Sparti. Za telovadbo so imeli Atenci več očitnih v to odločenih poslopij; vodja (gimnaziarih) imel je to častno službo eno leto; njemu so bili podložni vsi drugi učeni in služabniki; učenikov eden je zapiral in odpiral gimnazijo, kaznoval prepozno prihajoče, in je imel tanko šibo, katero je prav pridno rabil.

Gimnazija je imela veže, kjer so se vadili tudi v gerdem vremenu in velik z zidom ograjen prostor, kjer so se vadili o lepem vremenu. Iz vež se je prišlo v dvorane, in tam so podučevali in se razgovarjali (disputirali); v posamesnih manjših sobah so se pa mladenči izpravljali in si život mazali.

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

VII.

U. Iskaje — smo djali nekđaj — je narečaj (gerundium), zdaj pa — kar smo bolj učeni — pravimo, da je pri-slovni deležnik v tvorni obliki! Kako se pa nareja, ker se bere časi kažé, pišé, mažé, deržaje, ležaje, slišaje, časi pa slišé, ležé, deržé, mazaje, pisaje, kazaje, iskaje?

T. Dokler smo bili bolj preprosti, smo djali, da se obra-zuje iz nedoločivnika tako, da se *-ti* preverže v *-je* pri gla-golih pete in šeste oblike, p. delati — delaje, igrati — igraje, gospodovati — gospodovaje; pri vseh družih glagolih se spre-minja *-em* ali *-im* sedanjega časa v *-e*, p. stati, stojim — stojé, molčati, molčim — molcé, grem (n. gredem) — gredé, sedeti, sedim — sedé, klečati, klečim — klečé itd. Zđaj, kar smo bolj prebrisani, pa učimo, da je pripona prislovnega de-ležnika *é* pri glagolih vseh verst, *je* pri glagolih poslednjih dveh verst, p. del-a-je, ber-é, nos-é, in celo kažé, pišé, mažé iz mazati, mažem (V, 2.).

U. V ravno tej verstí ima pri drugem razredu Janežič tole: „Spomina vredno je tudi, da obrazijo v novi slovensčini ti in malo da ne vsi glagoli tega razreda svoje deležnike se-danjega časa rajši v 1. razredu V. verste, n. pr. dihaje — di-hajoč; dremaje — dremajoč; gibaje — gibajoč nam.: dišé — dišóč; dremljé — dremljóč; giblje — gibljóč“.

T. Iz tega sprevidiš, da pišejo eni kažé, mažé, pišé, ker se ravnaajo po naj novejšem pravilu, da je deležnikova pri-pona pri glagolih vseh verst tudi samo *e*, eni pa pišejo der-žaje, ležaje, slišaje, ker glagolskih redov ali verst dobro ne znajo. Deržati, ležati, slišati — so glagoli iz III. 2, torej deržim — é, ležim — é, slišim — é; slušati, kazati, pisati, mazati — pa so iz V. verste, torej bolj prav slušaje, kazaje, pisaje, iskaje (ne pa: išcé — išcóč!).

U. Prijetnije mi je poprejšnje preprosto pravilo, in po njem se hočem ravnati, ker je navadno tudi v vsakdanjem go-vorjenji. — Zakaj pa je: razuma iskaje — z rodivnikom?

T. Ker se iskati šteje med glagole, ki vladajo rodivni sklon. Od teh piše Janežič §. 317: „V rodivnik devajo svoj

dopolnek ali predmet (objekt): d) glagoli, ki pomenjajo kako željo ali zahtevanje, potrebo ali pomanjkanje, skerb ali deležnost, sosebo: iskati, čakati, želeti, upati, hoteti, potrebovati, manjkati, stradati, grešati itd.“

Še bolje in sicer doslej, kar vem, najbolje ima to Metelko povedano z naslednjimi besedami: 4) Wenn sich die Verba, ihrem Begriffe nach, den Intransitiven (Neutris) nähern, und den Gegenstand gleichsam nur berühren, indem ihre Wirkung mehr in dem Subjecte bleibt, und nicht den ganzen Gegenstand umfasst und ergreift, wie andere Transitiva, deren physische Wirkung auf die leidende Sache übergeht. Hieher gehören die Verba, die ein Verlangen, ein inneres Streben, oder sonst eine Wirkung des Gemüthes bezeichnen, wie: upati, gledati, . . . želeti, pozabiti, pogrešiti, čakati, iskati i. t. d. (vid. str. 244.)

U. Prav dobro je od te reči l. 1862 pisal Ladislav (v gimnaz. letn. „slovenski genitiv“), kjer pravi: „Genitiv pri glagolih zahtevnih ali želivnih (des Strebens). Glagoli, ki izrazujejo subjektive želje, da se udeleži reči, ali da sploh stopi ž njo v kako bližje razmero, imajo genitiv tiste zahtevane reči, taki so: Iskala vedno v tem sem svoje slave. Iskal sem sveta pri vsih pravoznancih. Takrat glejmo nad oblake, tam miru, pomoči išimo. On iše veselja za denarje i. t. d.“

T. Meni ste ondi prav vseč tiste dve opombi zastran glagolov pozabiti, pogrešiti, čakati, pričakovati: „a) Pozabiti zahteva genitiv, kader pomeni, reč zanemariti, jo iz misli izpustiti, ne porajtati na-njo, kakor v stavkih gor navedenih, ali: „Pozabil je svoje nesreče“, to je, se ne zmeni zanjo. Drugače je stavek: Fant je kapo v šoli pozabil (aus Vergessenheit zurück gelassen); fant je že spet vero pozabil (se je ne more spomniti). V takih stavkih glagol objekta celo nič ne zadeva, in tu je accusativ. Ravno tako pogrešiti, post.: Na kamnu sem ruto pogrešil (sem jo pustil). Drugače: Dalje gredé sem rute pogrešil (se spomnim, da je nimam). Otroci matere pogrešajo, to je, na njo mislijo pa je nimajo. — b) Pri čakati, pričakovati je ločiti med pomenom, genitiv ima le ondi, kjer izrazuje želje. Drugače je v primerljajih, kot: Vesselje ki čaka izvoljene. Tu nišo želje, ampak čakati pomeni: Je pripravljeno za-nje, ima veljavo, kakor lat. manet, torej zahteva accusativ. — Ravno tako je razločno: Česa pričakujete od nas? (želja); in pa: Kaj Bog pričakuje od nas? (Bog nima ničesar od nas želeti, kar pričakuje, je njegova pravica

in naša dolžnost). Torej v prvem stavku genitiv, v drugem accus.“ — Ali se da tudi v iskati razločiti dvojno djanje, notranje in vnanje, in po tem pisati zdaj genitiv zdaj pa accusativ?

P a š n i k.

Trudiš se, da bi iznajdel navod, po katerem bi se tvoji otroci lahko in radi učili, da bi jih naučeno zanimivalo in bi tega ne pozabili, tudi jaz se zato prizadevam; temu pa gotovo pridevaš navod, po katerim bi se najimenitnejše resnice globoko prijele, ostale in sad prinesle.

I.

Dragi moj! Naš vek hoče moder in srečen biti brez Boga: to je prva nespamet. Brez zatajevanja samega sebe hoče nraven biti: to je druga nespamet. Poslednjič hoče modrost in blagrost, krepost in imenitnost imeti brez keršanstva — to je poslednja — zmota vseh zmot.

Zoper te zmote obdeluj svoje poslušavce dan na dan. Brez tega ni blagrosti ne za učence, ne za učnike. Da se ti bo pa to obdelovanje še imenitneje zdelo, zamolčati ti ne smem svojega prepričanja o nravnem izobraženju; — ob kratkem in jedernato ti hočem povedati, kar od tega mislim. 1. Vsako nravno izobraženje, ktero ne izvira iz Boga, je nemogoče, in ako se ne povračuje na Boga, je nečimurno delo. 2. Ni ga podučevanja v veri tako čistega, tako močnega, tako primernega za naš rod, tako priličnega za mladino od nauka in življenja Kristusovega. 3. Učenik v veri mora naj poprej serce pri mladini resnici odpirati in resnico v serce polagati in jo oživljati. 4. Za ta posel je učenik le toliko sposoben, kolikor se žive vere nad njem vidi, in zadosti razuma ima, pravo besedo za pravo misel in pravo misel za pravo resnico najti. 5. Mora tedaj naj poprej svojim odgojencem zaupanje do sebe obuditi, da jih pridobi resnici. Mladeneč in deček, kateri učeniku ne zaupa, tudi resnice ne verjame. Tedaj tirja Kristus naj poprej zaupanja do sebe. 6. Naš vek se močno upira zoper šte. 1. in 2. in premalo verjame 3., 4., 5. točki. Od tega pa tudi nekoliko izvira, da večidel učečih se zaostaja v nravnem izobraženju.

Da bi se tebi to jedro tako okusno zdelo, kakor je tečno!

II.

Svet je spačen, otroci so med svetom, tedaj so tudi otroci spačeni. Tako govoriti se bo tebi umevno zdelo; najdel pa tudi boš, da je resnično, ako na tanko pregleduješ, kaj otroci počenjajo. Nikar pa zavoljo tega serčnosti ne zgubi; dve mesti ste tukaj, kako pa deržite skupaj! Pervo je: človeška revščina, drugo pa: odrešenje po Zveličarji našem. Od človeške revščine podaj se na ravnost do odrešenja; ta pot je naj krajša, pa tudi naj bolj gotova. Prosi, svari, strahuj, čuj, moli, stori, kar moreš, da slabo zmaguješ pri svojih rejencih, drugo pa stori Gospod, ki je pravi edini Zveličar. (Po Sailer-ji.)

Šolsko blagó.

Postranski nauki za nedeljske šole.

1. Povej in razjasni domače pridelke, fabrike i. t. d.
2. Razloži, kateri domači pridelki se prodajajo iz dežele, in kateri se kupujejo iz tujih krajev.
3. Povej vse vode, ki izvirajo v domačiji, in ki napajajo domače kraje.
4. Naznani zdravilne vire, ki so v domači in v sosednih deželah.
5. Govori o dušni in telesni človeški naturi.
6. Razjasnuj nekatere prikazke, ki se vidijo v zraku.
7. Povej, kako se izmerijo nekteri naj bolj navadni prostori, p. travniki, njive i. t. d.
8. Glej, da boš učence tudi vadił, da bodo znali z očesom prav meriti in presojevati.
9. Kaži, kako se sestavljajo naj bolj potrebni in navadni opraviłni spisi.
10. Vadi učence pisma pisati.
11. Govori o lesu, ki se potrebuje pri kmetiji in obertniji.
12. Povej, kako se seje in sadí naj bolj potrebniša zelenjava za kuho.
13. Kaži, kako se drevje cepi ali žlahtni.
14. Govori o naj bolj potrebnih opraviłih, ki so ta čas na polji, travnikih in v gojzdu.
15. Razloži kaj od različnih rud, ki se nahajajo v domači in sosedni deželi.
16. Vadi bolj zmožne učence naj potrebníše reči risati.
17. Kaži rastline, ki so za zdravilo, za obertnijo in za klajo.
18. Razlagaj kaj iz zemljopisja, najpred iz domačega kraja in iz domače dežele.
19. Kaži in popisuj strupene rastline, posebno vse take, ki rastejo v domačem kraju.

20. Govori kaj o domači zgodovini.
21. Naznani potrebne in koristne knjige in časopise, ki naj jih učenci pozneje berejo.
22. Skerbi, da bodo učenci razumeli in si zapomnili, kar berejo.
23. Razlagaj kaj od domovine, kakšna je, kako je velika, kje je in ktere so njene meje.
24. Govori o namenu in dolžnostih, ki jih ima človek v družini, v srenji, v cerkvi in državi.
25. Razlagaj, kako bi se pospeševala domača obertnija.
26. Povej, kdaj in kako je prišla sveta vera v naše kraje (Sv. Ciril in Metod i. t. d.).
27. Naštej vse dobrotljive naprave, ki jih ima domovina in sploh avstrijansko cesarstvo.
28. Povej, ktere in kakšne gore so v domovini.
29. Govori sploh o rudstvu in povej, kje in koliko se ga pridobuje v domači deželi.
30. Govori o duhovskih in deželnih višjih gosposkah, in razlagaj dolžnosti podložnih.

Iz dnevnika nekega starega učitelja.

15. febr. 18 . . Danes je bilo že prav prijetno vreme, tedaj tudi polna šola učencev. Zeló me veseli, kedar pridem v šolo in so vse klopi polne ukaželjnih dečkov in deklic. Dvakrat bolj gladko mi teče beseda v polni šoli, akoravno tudi kaka potna snaga več — to pa mi nič ne dé; pridni učenci mi ves trud polajšajo.

16. febr. Danes sem imel v cerkvi opraviti. Bila je poroka mladega ženina in neveste — nekdanjih mojih učencev. Bog jima daj srečo! — Kedar vidim mlade ljudi, ki so v zakonu srečni, se mi zdi, kakor bi vidil lepe drevesa polne naj lepšega sadja. „Dobri starši — dobri otroci“ je resničen pregovor, ki se večidel vseskozi poterjuje v življenji.

17. febr. Danes je bilo v šoli prav neprijetno vreme, kajti gromelo je in še celó treskalo. Pa je res bilo tako. Zvedil sem, da sta se dva učenca po poti v šolo gredé hudo stepla in celó s kamenjem lučala in ranila. Zeló me je zbolelo serce, ko sem se prepričal in sam vidil, da je bilo res tako. „Tepenje se mora kaznovati s tepenjem“, pravi moje staro vodilo, in tako se je tudi zgodilo; toda grenko, prav zeló grenko mi je pri sercu, kedar moram vzeti šibo v roke; raji bi delal, ne vem

kaj; pa, kar se mora zgoditi, se mora zgoditi, če je tudi grenko. Bog daj, da bi se to nikdar več ne ponovilo!

18. febr. Danes v saboto smo se v šoli peti učili. Že več let mi tekne navada, da o sabotih popoldne pojemo, in sicer ne samo šolske, tudi cerkvene pesmi, posebno take, ki so cerkvenemu času primerne. Nekdaj nisem tako ravnal, pa sedaj spoznam, da ni bilo prav. Menil sem, če ravno tiste pesmi, ki jih v nedeljo pojemo v cerkvi, pojemo že pred ta dan v šoli, niso potem v cerkvi tako mikavne, ker so že preveč znane; to pa je napak. Pesem, ki je znana, veliko bolj sega v serca, kakor pa tista, ki je ljudem čisto neznana. Cerkveno petje na kmetih ne sme biti zavito in preveč umetno, pa tudi ne preveč prosto t. j. tako, ki nima ne života, ne glave. Tudi jaz sem bil včasih tako zbirčen, da mi ni bila nobena natisnjena pesem všeč, in da sem si večkrat sam glavo belil in besede, pa tudi napeve koval, ker sem mislil, da jaz bolje vém, kaj je za proste ušesa treba, kakor pa marsikteri učenjak, ki zлага cerkvene pesmi. Sedaj ne mislim več tako, in sicer od tistega časa, kar sem jel prebirati in poskušati izverstne dela, ki se že sedaj dobé na odru cerkvene godbe. Sramujem se, da sem bil popred tako nespameten in svojogladen. Zapišem si tedaj ta le nauk: „Preden hočeš sam kaj narediti, poglej, kako delajo drugi, ki so bolj skušeni od tebe!“

Novice.

Iz ptujske okolice 13. svečana 1865. Prebirali smo v mnogoterih časopisih veliko že o zadevi sedanjih ljudskih šol na deželi; in vidili smo marsikaj važnega, podučljivega, lepega in dobrega, — veliko pa tudi slabega; zvedili smo večkrat kako ojstro, pikavno resnico, — vmes pa včasih tudi golo neresnico. — Sprejeli smo vsikdar zasluženno ali že pohvalo ali grajanje s hvaležnim srcem, prizadevaje si, tirjatvam sedanje dobe še bolj vstreči; tudi smo molčali kričnemu obdolženju, dobro vedé, da ni človeka na svetu brez napake, in da nam keršanska ljubezen zapoveduje razžalnikom odpusčati. Ker pa so v novejši dobi začeli celó učitelji učitelje obirati in razžaljive laži po svetu trositi, se nam ne zdi primerno, da bi še dalje molčali. Razkriti moramo tedaj resnico, in opravičiti se, da ne bi morebiti svet prezló o nas mislil. — Čitali smo namreč v 22. listu preteklega in v 2. listu tekočega leta v našem „Tovaršu“ dva dopisa o učiteljskih pomočnikih v ptujski okolici, v kojih se deloma nahajajo gole neresnice, in sicer te le: 1) da so popred nekteri učitelji skorej vso svojo

službo podučiteljem na rame nakladali; — 2) da nekteri prvi učitelji le malokdaj, in večidel le takrat v šolo učiti hodijo, kedar podučitelj duhovna k bolniku mora sprevajati; — 3) da za terdno postavljeni učenci svoje pomočnike, ako jim vsega po starem kopitu ne storé, krivo tožijo in preganjajo. — Da temu ni tako, lahko presodi vsakdo, kdor spozná našo šolsko gosposko. — Naši prvi šolski predniki, gospodje fajmoštri in dekani tirjajo namreč od vsakega učitelja, naj si bo za terdno postavljen, ali pomočnik, da je marljiv in da dosledno spolnuje vse svoje dolžnosti — šolske kakor cerkvene. Gospodje šolski ogledniki gredo vsako leto po vseh šolah, in na tanko poskušajo mladino, katero morata izpraševati oba — učenik in pomočnik, ter odvrčajo vse napčnosti; hvalijo, kar je vredno, pa tudi grajajo, kar se mora grajati, in nam kažejo pravo pot k verlemu in pridnemu napredku. — Zanikarnega učitelja bi gospodje dekani poklicali na ojster račun, bi mu ukazali zamujeno popraviti in poravnati žugaje s tožbo pri višjem šolskem ogledu, — gerdega lenuha pa bi celó ne terpeli v službi. — Pritožbe učiteljev preiskujejo gospodje dekani po pravici, poslušajo obe stranki, pozvedujejo pri domačih duhovnih gospodih, in razsodujejo, kar je prav in primerno. Nima tedaj učitelj v tej reči nikake prednosti pred pomočnikom, in tako se nikomur ne godí krivica. Poznamo se pa tudi dobro vsi za terdno postavljeni učenci cele ptujske okolice, in dobrovestno terdití moramo eden od vsakega vsak pa od posamnega, da v svoji službi nismo lenarili, se nismo nikdar zanašali celó in v vsem le na svoje pomočnike, marveč delali smo z božjo pomočjo vsak po svoji pripravnosti in zmožnosti; poleg tega pa smo tirjali tudi od pomočnikov, da so nam pomagali pri naših opravilih, kar nam odreči pravice nimajo, akoravno bi to storili radi, posebno kar se tiče cerkovnikovega dela. — Ker že ravno govorimo o cerkvenih opravilih, ktere se gosp. Rakoljskemu vidijo tako težavne in zaničljive, moramo naznaniti, da je v poprejšnjem oddelku sekovske, sedaj lavantinske škofije, učiteljem in njih pomočnikom bila od nekđaj dolžnost, da so opravljali vse cerkvene dela na koru in v zakristiji. Da pa gospode pomočnike tega dela preveč ne doletí, imajo skorej vsi učenci še posebnega že bolj odrasčenega dečka, da zvoní, cerkev pometá in opravlja take bolj hlapčevske dela pri cerkvi. Le kedar je treba, da vsi skup primejo za delo, se tudi gosp. pomočnik prav lepo prosi, da bi pomagal.

Kar zadeva plačilo, nam res vsem učiteljem ne cvetè ravno pšenica, in želeti je, da bi se v tej reči skorej kaj boljšega določilo, in tudi toliko, da bi začasno preskerbljeni tudi brez prevelike skerbí mógli pričakovati svoje stare dneve; vendar niso gospodje šolski pomočniki v naši okolici, ako primerjamo učiteljeve dohodke, tako slabo plačani, kakor pravijo. — Učitelji pri nas živimo večidel od prstovoljnih darov, koje nam srenja daje v zernji, vinu, i. t. d. Je letina slaba, tudi slabo shajamo, ker imamo le malo terdno določenih dohodkov. Svojim pomočnikom pa dajemo določno 30 do 40 gold., in še več letne gotovine, pa jih tudi preskerbujemo z vsemi za vsakdanje življenje potrebnimi rečmi. Dobivajo strošek, kakega sami imamo, pro-

sto stanovanje, hišno orodje, posteljo, svečavo, kurjavo, perilo, — in vse ure za posebno podučevanje mladine so jim proste, v kojih si tudi dokaj prislužiti morejo. Dobri gospodarji med njimi tudi dobro shajajo. Poznamo mladega učitelja v ptujski okolici, ki si je prihranil že lep denar, — samo da ta gospodič ne hodi po kerčmah in ne pali smodek in se oblači po svojem stanu. — Kar dalje zadeva pripomočke za omiko naših mladih učiteljev, smo si tu in tam osnovali okrajne učiteljske knjižnice, v kojih imamo koristnih pedagoških knjig za potrebe dovolj. Kjer takih ni, imamo učitelji sami dobre knjige. Glasovirje, izverstne muzikalije imamo skorej povsod, in tudi radi posodimo, ako nas kdo poprosi; samo tá je, da se nekterim mladim gospodom zdí skoro nečast, da bi kaj poprosili, da se nočejo poslužiti marsikterih pripravnih pripomočkov. Za spričo tega povem, da v nekem našem šolskem okraji izmed pet šolskih pomočnikov samo eden jemlje iz knjižnice knjige in jih čita. *)

Dokazati smo hotli s tem dopisom brez zamere, kaj ino kako je med nami učitelji ptujske okolice, in da ni vsemu verjeti, kar se o nas po svetu pravi. Da izverstni nismo, radi spoznamo; pa v vsem izverstni ljudje so tudi le ideali. Mladim gospodom pa svetujemo, naj popred, ko se odmenijo za učiteljski stan, dobro premislijo, ali imajo poklice in dobro voljo, da bi prenašali težave, ki so z njim sklenjene. Naj ne izvolijo učiteljskega stanú samo zato, da bi se oprostili vojasčine in le sploh dobro živeli! — Blagovoli nam, „Tovarš“, prostorček za ta naš dopis! Lepo prosimo! Z Bogom! **)

France Vučnik,
učitelj pri sv. Barbari za se in svoje verstnike.

— V Kobaridu ^{20/12} 1864. Pod Matajurjem. A. Žnidarčič. O čerki „r“. Pripusti mi, „Tovarš“, dá ti svoje serčno veselje kateri razodenem nad tistim spisom v tvojem zadnjem listu lansk. tečaja, je čerko „r“ izmed samoglasnic pahnil ter ji tisto mesto odkazal, ktero ji tiče. —

Zeló me je žalilo, ko sem bral v „Novicah“ tisto nedokončano pravdo, v kateri je čerka „r“ tirjala, da jo Slovenci med samoglasnice prištejejo, zakaj tirjala je, česar bi ne smela tirjati, ter je stezala svojo roko po lackem blagu in drugim edino postavnim samoglasnicam vekovečne pravice kratila. —

Ošabna je bila in ohola, kakor sraka, ktera se je s tujim, pavonovim perjem lepšati mislila, in zato naj bi ji sedaj postavne samoglasnice vse ukradeno perje samoglasnične lepote do čistega po-

*) Tudi pri nas ni bolje!

Vredn.

**) „Tovarš“ iz serca rad odkriva misli svojih tovaršev — bodisi učiteljev aji njih pomočnikov ali ktereга koli, ki mu je šola in učiteljstvo pri sercu; vé pa tudi dobro, da se že od nekđaj tu pa tam med starjimi in mlajšimi učitelji rada rada vgnjezduje nesloga, ktera pa, žalibog, ne obeta kaj prida, posebno pri učiteljih, katerim je naj bolj treba združenih močí. Vedno resničen pa je stari slovenski pregovor: „Da se resnica prav spozná, je čuti treba oba zvoná“.

Vredn.

pulile, ter jo tako našeškale, da bi si nikoli več ne upala stopiti črez mejo pravične postave. —

Neoveržljiva postava človeške pameti je to, da edna ter ista reč ne more imeti ob ednem dve protislowni lastnosti. Tako n. pr. se ne more reči, da eden ter isti človek je ob ednem pameten in nepameten, ob ednem pošten in nepošten, ob ednem živ in neživ, i. t. d. Ravno tako se tudi ne more reči, da je edna ter ista čerka „r“ ob ednem samoglasna in nesamoglasna!! Postava je taka, in pravde je konec. Kdor želi drugače imeti, naj se s pametjo krega!

Iz Primorja. V šolskem letu 1863 je bilo v 422 duhovnijah v goriški, teržaški, porečki in v kerški škofiji 327 katoliških ljudskih šol, in sicer 4 glavne — združene s spodnjo realko —, 15 glavnih šol za dečke, 12 za dekleta, 1 za oba spola, 200 terdno vstanovljenih malih šol in 95 ne za terdno vstanovljenih šol. V 85 teh šolah se je podučevalo po laški, v 129 po slavenški, v 52 laško-slavenški, v 45 laško-nemški in v 16 slavensko-nemško. S temi šolami je bilo združenih 60 obertnijskih šol za dekleta, 2 obertnijski šoli za rokodelske dečke in 156 nedeljskih šol. Za šolo godnih otrok je bilo v 751 krajih 74.204 za vsakdanjo in nedeljsko šolo, iz med katerih jih je hodilo v očitne ljudske šole 34.872. Otrok, ki niso v šolo hodili, je bilo pa 57.331, katerih pa se tudi veliko doma podučuje; vendar jih je po deželi še veliko, ki so brez šole. — Šolskih okrajnih ogledov je bilo 44, duhovnih oskerbnikov 330, katehetov 180, svetnih šolskih oglednikov 217, učiteljev 306, podučiteljev 45, učenec 88, podučenic 31, obertnijskih učenec 35, učiteljskih pripravnikov pa 61. — Šolskih hiš je bilo 183 lastnih, 97 najetih in 33 brez plačila pripušenih. Od prejšnjega leta je več 1 glavna šola, 1 mala šola, 6 obertnijskih šol, 7 podučiteljev, 3 učence, 5 obertnijskih učenec in 9 lastnih šolskih hiš. — Povsod se kaže, da učiteljstvo in šolstvo lepo napreduje. Srenje ne pravijo, da ne potrebujejo šol, temuč le tega želé, da bi šole država preskerbovala, ne pa srenja iz svoje moči. *)

(Po „Sch. B.“)

Iz Celovca. G. Janežičeva „Slovenska slovnica“ za domačo in šolsko rabo, — tretjega, popravljenega natisa (1864), — je poterjena za gimnazije in realke. — Prišla je na svitlo tudi učena „Uzajemna slovnica slavjanska“. V Pragu 1865. Ta slovnica obsega na kratko šest slovníc, t. j. staroslovensko, rusko, hervaško-serbsko, česko, poljsko in vzajemno slovansko, in napeljuje Slovane do enega književnega jezika. Bog daj, da bi se ž njo kolikar toliko tudi dosegel ta namen!

Iz pod Verha. „Tovars“! menda iz naših krajev še nisi nikoli nič povedal, kako je s šolstvom; pa kako boš kaj zvedil, če ti nihče kaj ne poroči? Poslušaj tedaj! Pri nas imamo že nekaj let stanovitno

*) Tako se sploh želi tudi pri nas na Kranjskem, posebno po manj premožnih soseskah. Tudi marsikteremu učitelju bi se velik kamen odvalil od serca, ko bi ga plačevala država namesto srenje.

šolo, — pa še sedaj ne moremo reči, da bi bila popolnoma vredjena. Otroci hodijo v šolo, kakor se jim ali staršem poljubi — nekteri pridno, večidel pa prav vnečmarno. Po leti pravijo, da morajo živino pasti in na polji delati, po zimi pa jim je vreme prehudo ali preslabo, da ne morejo redno v šolo. Učitelj naj se v neredni šoli trudi in trudi, pa vender malo more koristiti, ker se mu nauk nekako ves terga. Po moji misli bi bilo dobro, da bi se pri takih okoliščinah preuredile šolske ure. Sedaj se podučuje zjutraj od 8. do 10. in popoldne od 2. do 4., kar je nekterim otrokom in staršem zelo neprimerno, bodisi po zimi ali po letu. Slišim, da imajo po več krajih šolske ure dopoldne od 10. do 12., in popoldne od 1. do 3. Tako bi bilo tudi pri nas dobro. Oddaljeni učenci, ki navadno čakajo v šoli popoldanskega nauka, bi potem manj časa potratili in po šoli pripravneje domu hodili, kar je posebno treba po zimi, kedar so kratki dnevi. Po leti pa bi tudi lahko hodili v šolo tisti, ki morajo živino pasti in na polji delati. Naj bi naši domači gospodje šolski predniki to reč prevdarili in šolske ure bolj primerno vravnali!

R., srenjčan.

Iz Ljubljane. Perva vdova, ki jo bode podpirala „družba v pomoč učiteljskim vdovam in sirotam na Kranjskem“, je vdova rajnkega učitelja P. Fajfarja v Šmartnem pri Kranji. Dobivalo bo 60 gold. in sedaj tudi trije otroci po 15 gold., tedaj 105 gold. na leto. Gotovo lepa pomoč za malo vplačanega denarja. — Tu pa tam so še učitelji na Kranjskem, ki še sedaj ne poznajo dobrotne bratovske družbe, ki bi morda kmali njim ali njihovim bratom učiteljem veliko, veliko koristila.

— Tukajšnja hranilnica je „Slovenski Matici“ darovala 3000 gold. v 5% dolžnih pismih.

— V poslednji seji, 14. februarja t. l., je kupčijska zbornica po predlogu gospoda Horaka učiteljem v mestni glavni šoli pri sv. Jakobu za nedeljsko šolo rokodelskih dečkov dodala 150 gold. Vse to lepo kaže, kako se oživljajo za občni blagor društva, pri katerih imamo blage, domače možake. Slava!

— Izpraznjena služba prvega kateheta v tukajšnji c. k. normalni, je podeljena čast. g. Jožefu Klemenčiču, dosedanjemu drugemu katehetu, kateri bode tudi učil katehetiko in metodiko v bogoslovji. Na njegovo mesto, kakor se sliši, pa pride g. Franc Boštijančič, duhoven v Ljubljani. — Prav ginljivo so se poslovili g. vodja in g. učitelji od svojega prejšnjega prvega g. kateheta, in tako tudi g. katehet pri njih.

— V mestni glavni šoli so bili v pretečeni prvi polovici šolskega leta vsakdanji učenci 303, nedeljskih pa je bilo 125, tedaj vkup 428 učencev. — V dekliški glavni šoli č. g. g. Uršularnic je bilo sedaj znotranjo in s ponavljajno šolo vred 1036 učenk.

Listnica. G. L. B. v P. g.: Ne bodite hudi, da Vašega sestavka ne natisnemo. To reč smo že do zadnjega zernica omlatili. — G. J. L. R.: Hvala! pride drugo. — G. P. Ž. v T.: Zakaj nam ne pošljete obljubljenega spisa?

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.